

АКАДЕМІЯ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

БОНДАР ВОЛОДИМИР СЕРГІЙОВИЧ

УДК 343.982:343.148

**ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ВИКОРИСТАННЯ
СПЕЦІАЛЬНИХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ В
РОЗСЛІДУВАННІ КРАДІЖОК З ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО**

Спеціальність: 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі криміналістики Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України **Сегай Михайло Якович**, Київський регіональний центр АПрН України, головний науковий співробітник

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України **Гончаренко Владлен Гнатович**, Академія адвокатури України, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики

кандидат юридичних наук **Ярослав Юрій Юрійович**, Київський науково-дослідний інститут судових експертиз, завідувачий сектором лабораторії трасологічних, балістичних та вибухотехнічних досліджень

Захист відбудеться «2» грудня 2008 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.122.01 в Академії адвокатури України (01032, м. Київ-32, бульвар Т. Шевченка, 27)

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Академії адвокатури України (01032, м. Київ-32, бульвар Т. Шевченка, 27)

Автореферат розісланий «1» листопада 2008 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат юридичних наук, доцент**

О.П. Кучинська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Євроінтеграційні вподобання України покладають на державу додаткові зобов'язання щодо захисту прав та свобод громадян, включаючи право на недоторканність житла. Виконання цього завдання передбачає трансформацію кримінального процесу України в контексті європейських стандартів, стимулює продовження розробки проблем оптимізації діяльності правоохоронних органів із розслідування та попередження злочинів загалом й зокрема крадіжок із проникненням у житло (ст. 185 ч. 3 КК України).

Аналіз статистичних даних за останні п'ять років та проведене дослідження судово-слідчої практики підтверджує, що проблема боротьби з крадіжками із проникненням у житло не тільки не втрачає своєї актуальності, але й потребує постійного вивчення та вдосконалення.

Більшість кримінальних справ цієї категорії поєднують у собі розслідування декількох (двох та більше) епізодів злочинної діяльності. Також встановлено, що переважно у вчиненні злочинів бере участь група осіб. Крадіжки з проникненням у житло, які системно вчиняються одними й тими ж особами протягом тривалого періоду, відрізняються від одиничних злочинних вчинків більш високим ступенем суспільної небезпеки, набувають серійного характеру та ознак злочинної діяльності. Вироблений ними злочинний професіоналізм полегшує вчинення кожного наступного злочину, породжує в них відчуття безкарності. Багато злочинців, незважаючи на понесене покарання, знову йдуть на повторні протиправні діяння.

Зазначені фактори потребують адекватної реакції, актуалізують пошук більш дієвих заходів боротьби з цими злочинами. Одним із таких напрямів підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів є оптимізація процесу техніко-криміналістичного забезпечення розслідування крадіжок із проникненням у житло, яка повинна досягатися завдяки інтеграції усіх видів спеціальних криміналістичних знань у рамках моделі, чітко сфокусованої на протидію будь-якої злочинної діяльності.

Окремим напрямом оптимізації використання спеціальних криміналістичних знань при розслідуванні квартирних крадіжок приділялася увага науковців. На дисертаційному рівні досліджувалися: «Техніко-криміналістичне забезпечення розкриття квартирних крадіжок на початковому етапі розслідування» (Г.О. Голубенко, 1993 р.); «Оперативно-розшукове та криміналістичне забезпечення процесу розслідування крадіжок із квартир громадян» (І.А. Батаєв, 1998 р.); «Планування та організація початкових слідчих дій при розслідуванні квартирних крадіжок» (О.Г. Швидкий, 2000 р.); «Особливості методики розслідування серій квартирних крадіжок» (В.В. Пушкарьов, 2000); «Використання обліків органів внутрішніх справ при розкритті та розслідуванні квартирних крадіжок» (Є.В. Назаркін, 2002 р.).

Окремі аспекти цієї проблеми у галузево-предметному сенсі висвітлювали вчені-юристи України: Ю.П. Аленін, Т.В. Варфоломеева, В.Г. Гончаренко, В.А. Журавель, В.С. Зеленецький, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, І.І. Когутич, В.В. Коваленко, І.І. Котюк, В.П. Колмаков, В.В. Лисенко, В.К. Лисиченко, Є.Д. Лук'яничков, Є.І. Макаренко, О.М. Моїсєєв, Г.М. Надгорний, Г.В. Прохоров-Лукін, М.В. Салтевський, М.Я. Сегай, В.Ю. Шепітько, Ю.Ю. Ярослав, країн СНД; Т.В. Авер'янова, І.А. Алієв, О.М. Асташкіна, Р.С. Белкін, С.Ф. Бичкова, А.І. Вінберг, В.О. Волинський, А.В. Гусєв, М.С. Дергач, Р.Г. Домбровський, Р.Є. Дьоміна, Г.О. Зорін, В.В. Новік, Ю.В. Новікова, С.С. Саміщенко, В.Б. Стукалін, М.П. Яблоков та інші. Проте, слід зауважити, що проблема оптимізації використання спеціальних криміналістичних знань є багатоаспектною. Вирішення її пов'язане з теоретичною розробкою концепції інтегративної моделі використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні крадіжок із проникненням у житло, спрямованих на встановлення юридично значущих фактів минулої події в процесі доказування. Діючий механізм застосування спеціальних криміналістичних знань у практиці діяльності експертної служби МВС України з техніко-криміналістичного забезпечення розслідування злочинів зазначеної категорії (участь спеціаліста-криміналіста у проведенні слідчих дій; облікова діяльність; проведення криміналістичних експертиз) поки що не є інтегрованою взаємодіючою системою, скріпленою єдиними методологічними, науково-методичними, організаційними та правовими засадами. Зокрема, це відсутність належної процесуальної регламентації використання спеціальних криміналістичних знань в обліковій діяльності, невизначеність функцій спеціаліста-криміналіста при проведенні слідчих дій та форми фіксації їх результатів; поєднання працівниками експертної служби в одній особі функцій з техніко-криміналістичного забезпечення і судово-експертного забезпечення дізнання та досудового слідства; ігнорування інформаційних можливостей криміналістичної характеристики конкретних видів злочинів. Сукупність зазначених проблем зумовили вибір теми дослідження та визначили її актуальність і практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана згідно з планом науково-дослідницької роботи Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Обраний напрям дослідження ґрунтується на основних положеннях Указів Президента України № 143 від 18 лютого 2002 року «Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян» та № 84 від 6 лютого 2003 року «Про невідкладні заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю та корупцією», Наказу МВС України № 755 від 5 червня 2004 року «Про затвердження пріоритетних напрямів наукових та дисертаційних досліджень, які потребують першочергово-

го розроблення й впровадження у практичну діяльність ОВС на період 2004-2009».

Мета і завдання дослідження. В дисертації поставлено за мету теоретичне розроблення заходів щодо оптимізації правових, науково-методичних та організаційних засад використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні крадіжок із проникненням у житло.

Зазначена мета конкретизується завданнями, які обіймають:

- аналіз трансформації загальних криміналістичних знань у спеціальні знання при розслідуванні злочинів з позиції практикологічного підходу;
- розробку концептуальних засад інтегративної моделі використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні злочинів;
- встановлення особливостей застосування інтегративної моделі використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні крадіжок із проникненням у житло, обумовлених їх криміналістичною характеристикою;
- криміналістичну класифікацію способів вчинення крадіжок із проникненням у житло та типових слідових комплексів, характерних для них;
- вдосконалення правових, організаційних, тактичних та техніко-криміналістичних засад використання спеціальних криміналістичних знань при проведенні окремих слідчих дій (огляду місця події, обшуку, призначення експертиз), з метою побудови оптимальних моделей даних слідчих дій як процесуальних засобів збирання доказів;
- розробку рекомендацій з найбільш ефективного використання судових експертиз для встановлення обставин, що підлягають доказуванню у справах про крадіжки із проникненням у житло;
- систематизацію та удосконалення правових, організаційних та науково-методичних засад використання спеціальних криміналістичних знань в обліковій діяльності як процесуального засобу використання доказів.

Об'єктом дослідження є злочинна діяльність осіб, що скоюють крадіжки з проникненням у житло та протидія їй з використанням спеціальних криміналістичних знань уповноваженими законом особами при розслідуванні злочинів.

Предметом дослідження є закономірності відображення в оточуючому середовищі «слідової картини» вчинення крадіжок із проникненням у житло та теоретичні засади оптимізації застосування усіх форм спеціальних криміналістичних знань при розслідуванні цих злочинів.

Методи дослідження. Методологічний базис дослідження складає: теорія пізнання, зокрема положення матеріалістичної діалектики про пізнання соціальних процесів і явищ, взаємодії об'єктів і закономірностей їхнього відображення, а також загальнонаукові та окремі наукові методи пізнання.

У процесі дослідження використовувались наступні методи: системно-діяльнісний – для аналізу трансформації професійних криміналістичних знань у спеціальні криміналістичні знання; системно-структурний – для

визначення оптимальної структури моделі використання спеціальних криміналістичних знань та особливостей її застосування в розслідуванні крадіжок із проникненням у житло; комплексний – для аналізу інформаційної структури матеріальних слідів-відображень як центральних об'єктів експертної систематики; соціологічний метод (анкетування) – для опитування слідчих та експертів-криміналістів за спеціально розробленою анкетною; статистичні методи (групування, зведення, аналіз кількісних показників) – для узагальнення результатів відомчої статистики діяльності експертної служби МВС України та матеріалів кримінальних справ.

Правовою основою дослідження є Конституція України, кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство України, проект КПК України (реєстр. № 3456-1), Закони України «Про міліцію», «Про судову експертизу», «Про інформацію», Укази Президента України, відомчі накази, інструкції, розпорядження МВС України.

Емпіричну базу дослідження складають результати анкетування 184 співробітників органів внутрішніх справ (103 слідчі та 82 експерти-криміналісти; вивчення 290 кримінальних справ, що розслідувалися слідчими УМВС України в Луганській області за період з 2003 по 2007 роки; аналіз зведених статистичних даних «Про результати службової діяльності науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів (НДЕКЦ) при ГУМВС, УМВС, УМВСТ України» за 2003-2007 роки.

Дисертант використав також власний досвід практичної роботи на посаді експерта-криміналіста в органах внутрішніх справ.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням функціонування системи інтегративної моделі спеціальних криміналістичних знань у кримінальному судочинстві та визначення засад її оптимізації, пов'язаних зі специфікою розслідування крадіжок із проникненням у житло. Найбільш значимі наукові результати полягають у висуненні та обґрунтуванні висновків, які мають певний ступінь новизни.

Вперше:

- визначені рівні використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні злочинів із позиції праксіологічного підходу;

- сформульовані поняття та концептуальні засади інтегративної моделі використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні злочинів;

- визначені особливості застосування концептуальних засад інтегративної моделі спеціальних криміналістичних знань при розслідуванні крадіжок із проникненням у житло, обумовлених криміналістичною характеристикою цих злочинів;

- комплексно розглянуто теоретичні положення, правові, організаційні та науково-методичні засади використання спеціальних криміналістичних знань в обліковій діяльності.

Удосконалено:

- рекомендації з найбільш ефективного використання судових експертиз для встановлення обставин, що підлягають доказуванню у справах про крадіжки з проникненням у житло;

- пропозиції щодо вдосконалення структури експертної служби МВС України шляхом створення окремих підрозділів із техніко-криміналістичного забезпечення роботи ОВС: супроводження проведення слідчих дій, судово-експертного забезпечення дізнання та досудового слідства, облікової діяльності щодо окремих видів (підвидів) злочинів.

Набуло подальшого розвитку:

- класифікація способів вчинення крадіжок із проникненням у житло, а також системи дій злочинців щодо їх скоєння із викладенням механізму кожного способу та типових слідових комплексів, характерних для них;

- напрями вдосконалення участі спеціаліста-криміналіста з техніко-криміналістичного супроводження окремих слідчих дій (огляду місця події, обшуку, призначення експертиз) та використання отриманої криміналістично значущої інформації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висвітлені в роботі наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації спрямовані на оптимізацію слідчої практики. Висновки та рекомендації використовуються та можуть бути використані:

- співробітниками правоохоронних органів у діяльності при розслідуванні злочинів даної групи;

- законодавчими органами при удосконаленні кримінально-процесуального законодавства;

- у навчальному процесі при підготовці та перепідготовці кадрів для слідчих та експертних підрозділів;

- у подальших наукових дослідженнях, що мають значення для оптимізації використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні крадіжок із проникненням у житло.

Апробація результатів дослідження. Положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації апробовані у вигляді наукових повідомлень на міжвузівській науково-практичній конференції «Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю» (м. Донецьк, 24 травня 2003 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Виявлення, фіксація та використання доказів у процесі досудового слідства» (м. Луганськ, 7-8 жовтня 2004 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми, тенденції і перспективи розвитку криміналістики та судової експертизи» (м. Харків, 9-10 листопада 2007); міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми боротьби зі злочинами та іншими правопорушеннями» (Росія, м. Барнаул, 26 квітня 2007 р.), міжнародному круглому столі «Інформаційно-довідкове забезпечення розсліду-

вання злочинів: Проблеми теорії і практики» (м. Луганськ, 20 жовтня 2006 р.), постійно діючому семінарі «Методологічні проблеми теорії та практики оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах» (м. Луганськ, 20-21 квітня 2007 р., 5-6 жовтня 2007 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Методологічні проблеми сучасної криміналістики» (м. Київ, 26-27 травня 2008 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційне забезпечення розкриття та розслідування злочинів» (м. Луганськ, 30-31 травня 2008 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації викладені у 13 публікаціях, які надруковані у фахових наукових виданнях (дві у співавторстві) та 5 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації визначається її метою, завданнями та предметом дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 229 сторінок, із яких основний текст викладено на 179 сторінках, список використаних джерел (297 найменувань) – 34 сторінки, додатки – на 13 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми, актуальність, об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, його методологічну, теоретичну та емпіричну основи, показано наукову новизну, положення, які виносяться на захист, розкрито теоретичну й практичну значимість одержаних результатів.

Розділ 1 «Інтегративна модель використання спеціальних криміналістичних знань в розслідуванні крадіжок з проникненням у житло» складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Поняття, форми та сучасний стан інституту спеціальних знань у кримінальному судочинстві» розглядається роль інституту спеціальних знань в оптимізації розслідування злочинів у контексті особливостей доказування як форми судового пізнання події злочину по її слідах-відображеннях в оточуючому середовищі.

На сьогодні в науці відсутня єдина думка щодо поняття «спеціальні знання», змісту та основних форм їх використання в кримінальному судочинстві. Обґрунтовується необхідність розкриття цих категорій через призму спеціальностей, професій, що склалися в процесі розподілу праці суб'єктів кримінального процесу.

Визначено критерії поняття спеціальних знань у кримінальному процесі: 1) процесуальний, який свідчить, що: а) вони відокремлені від суб'єктів доказування; б) за їх допомогою встановлюються доказові факти, формуються докази; 2) гносеологічний, згідно з яким спеціальними знаннями слід вважати «знання та навички, які є в основі тих чи інших спеціально-

стей та спеціалізацій», а за видовою ознакою розрізняти: медичні, криміналістичні та інші. На думку автора, криміналістичні знання, отримані на загальнопрофесійному юридичному рівні, перетворюються у спеціальні лише тоді, коли виникає потреба в спеціалізації та процесуальній диференціації носіїв таких знань від суб'єктів доказування у кримінальному судочинстві.

В роботі проводиться аналіз поглядів щодо класифікації форм використання спеціальних знань, робиться висновок про те, що чинне законодавство визначає лише дві форми застосування спеціальних (у тому числі криміналістичних) знань: участь спеціаліста при проведенні слідчих (судових) дій та судова експертиза. Автором розкривається зміст даних форм спеціальних знань та сучасні парадигми їх науково-методичного функціонування.

У підрозділі 1.2 «Криміналістичні знання та їх трансформація в діяльність суб'єктів спеціальних знань» з огляду на розуміння оптимізації як явища, що характеризується за допомогою поняття діяльності (теоретичної та практичної), закономірності розвитку якої мають внутрішню єдність, що відображає єдність гносеологічного та праксіологічного аспектів, ґрунтуючись на позиціях Т.В. Авер'янової, В.Є. Корноухова, М.Я. Сегая, автором підтримується думка про доцільність застосування праксіологічного підходу не тільки до визначення предмету, об'єкту криміналістики та судової експертології, але й до розкриття сутності спеціальних криміналістичних знань.

З цією метою розглянуто процеси трансформації загальнопрофесійних криміналістичних знань у спеціальні криміналістичні знання. Зазначається, що вперше ідея такої трансформації була висловлена О.Р. Шляховим у зв'язку з фактичним відокремленням експертної діяльності, що зажадала поглиблення загальних даних в галузі криміналістики, покликаних її обслуговувати. В подальшому ця ідея набула розвитку в працях А.І. Вінберга, Т.В. Авер'янової, М.Я. Сегая та інших криміналістів у вигляді обґрунтування необхідності створення судової експертології – науки про судово-експертну діяльність, предметом якої є методологічні, правові та науково-організаційні основи експертної теорії і практики. Виходячи з цього, робиться висновок про трансформацію криміналістичних знань від загальнопрофесійного рівня до спеціалізованого рівня судового експерта, закріпленого статусом самостійного процесуального суб'єкта.

Як свідчить багаторічна слідча практика, використання спеціальних криміналістичних знань не обмежується експертною діяльністю. Слідчий не в змозі самостійно ефективно використовувати «прикладну» криміналістичну техніку та її науково-технічні засоби в роботі з доказами. Це обумовило необхідність залучення до проведення слідчих дій перш за все спеціалістів в галузі криміналістичної техніки, введення у кримінальне судочинство відокремленого від слідчого процесуального суб'єкта – «спеціаліста».

Сучасні досягнення науки і техніки зумовлюють закономірне вдосконалення криміналістичної техніки як розділу криміналістичної науки та її

головного інструментарію – науково-технічних засобів, як швидко зростаючого за обсягом та складністю процесу їх застосування при проведенні слідчих дій.

Вищенаведене свідчить про нагальну потребу подальшої трансформації криміналістичних знань на новий рівень спеціалізації, підвищення процесуального статусу відокремлених суб'єктів застосування криміналістичної техніки, розширення їх функцій та поглиблення науково-методичного рівня спеціалізації. Це зумовлює появу нової базової фахової спеціальності «спеціаліст-криміналіст» та оптимізації правових, методологічних, організаційно-методичних засад його діяльності в розслідуванні злочинів. Разом із цим, підтверджується теза А.І. Вінберга, В.Г. Гончаренка, що криміналістична техніка розвивається як єдиний процес активного застосування в криміналістиці всіх можливих сучасних даних науки і техніки в боротьбі зі злочинністю, не розділяючи їх «для слідчих» та «для експертів», тому криміналістичну техніку, як складову криміналістичної науки, слід вважати методологічною базою діяльності спеціаліста-криміналіста та діяльності експерта-криміналіста.

Окрім цих напрямів, сферу спеціальних криміналістичних знань складають питання ведення криміналістичних обліків та використання їх даних в роботі правоохоронних органів. На даний час обліково-реєстраційна діяльність набула ознак якісно нової за формою та змістом криміналістичної діяльності, міжгалузевого вчення, що виникло на стику криміналістичної техніки й оперативно-розшукової діяльності, але ще не має процесуальної форми її використання у доказуванні.

Виходячи з проведеного аналізу трансформації загальнопрофесійних криміналістичних знань у діяльність суб'єктів використання спеціальних знань, робиться висновок про те, що оптимізація використання криміналістичної техніки в розслідуванні злочинів має відбуватися в таких видах спеціалізованої криміналістичної діяльності: а) судово-експертній діяльності; б) діяльності спеціаліста-криміналіста при проведенні слідчих дій; в) облікової діяльності у кримінальних справах.

У підрозділі 1.3 «Поняття, сутність та елементи інтегративної моделі використання спеціальних криміналістичних знань у кримінальному судочинстві» зазначається, що багаторічна практика діяльності експертної служби МВС України з техніко-криміналістичного забезпечення розслідування злочинів безперечно свідчить про застосування саме трьох видів спеціальних криміналістичних знань: 1) участь спеціаліста-криміналіста у проведенні слідчих дій; 2) проведення та використання обліків за конкретними видами кримінальних справ; 3) проведення криміналістичних експертиз. Але зазначені види застосування спеціальних криміналістичних знань поки що не створюють інтегровану взаємодіючу систему, скріплену єдиними методологічними, організаційними та правовими засадами, що призво-

дить до відсутності чіткої кореляції зазначених видів спеціальних знань та дискретності процесу техніко-криміналістичного забезпечення розслідування злочинів. Проблемність полягає в тому, що: по-перше, облікова діяльність не має процесуального статусу і не є повноправною формою застосування спеціальних криміналістичних знань. По-друге, на законодавчому рівні чітко не визначені функції спеціаліста-криміналіста при проведенні слідчих дій та процесуальна форма фіксації їх результатів. По-третє, процес техніко-криміналістичного забезпечення розслідування відбувається без повного врахування інформаційних можливостей криміналістичної характеристики конкретних видів злочинів, яка визначає цілеспрямованість застосування спеціальних криміналістичних знань.

Дисертантом наголошується, що реалізація завдання оптимізації техніко-криміналістичного забезпечення має ґрунтуватися на можливостях системного, діяльнісного та комплексного підходів, використання яких дає змогу розглядати діяльність як систему, розділяти її на елементи, простежувати функції кожного з них і зв'язки між ними та завдяки утворюваній теоретичній перспективі, будувати відповідну модель системи діяльності – кримінальної, криміналістичної (облікової, експертної тощо), ґрунтуючись на криміналістичному вченні про сліди, що є методологічною основою використання спеціальних криміналістичних знань в різних видах діяльності.

Наголошується на перспективах подальшого вдосконалення діючої системи шляхом створення концепції інтегративної моделі використання спеціальних криміналістичних знань у кримінальному судочинстві. В дисертації дається визначення інтегративної моделі як композиційно збалансованої криміналістичної системи оптимізації науково-методичних, організаційних та процесуальних засад використання спеціальних криміналістичних знань при проведенні слідчих дій, в судово-експертній та обліковій діяльності у вирішенні завдань кримінального судочинства.

Для практичної реалізації даної теоретичної концепції опрацьовуються інтегративні засади взаємодії її елементів, робиться аналіз їх функцій у процесі техніко-криміналістичного забезпечення розслідування злочинів.

Стосовно участі спеціаліста-криміналіста у проведенні слідчих дій пропонується: а) надання статусу самостійного процесуального суб'єкта (шляхом прийняття в КПК України спеціального підрозділу «Участь спеціаліста у проведенні слідчих дій») з чітким визначенням функцій, порядку і правил залучення до участі в слідчих діях, зокрема: виявлення, фіксація та вилучення доказів під час проведення слідчих дій та форма їх фіксації як обов'язкового додатку до протоколу слідчої дії; підготовка матеріалів до проведення судових експертиз; складання первинної інформаційно-пошукової карти «злочин» для постановки кримінальної особи на облік; б) з метою спеціалізації спеціалістів-криміналістів з техніко-криміналістичного забезпечення розслідування окремих видів злочинів здійснити організаційну структурування

підрозділів експертної служби МВС України шляхом утворення окремих підрозділів; в) для науково-методичного забезпечення діяльності спеціаліста-криміналіста, останній повинен володіти ознаками злочинів, які отримують відображення у відповідній криміналістичній характеристиці злочину.

Стосовно облікової діяльності: а) визначити процесуальний статус спеціаліста-криміналіста по веденню обліків у кримінальних справах, для чого внести в КПК України розділ (норму) «Висновок спеціаліста установи, яка здійснює облік по кримінальних справах»; б) організаційно структурувати підрозділи експертної служби МВС України з облікової діяльності з відповідним врегулюванням їх функцій на відомчому нормативно-правовому рівні; в) вдосконалити науково-медичні засади пошукового аналізу шляхом об'єднання інформаційних можливостей способу вчинення злочину та слідових комплексів на основі документа первинного обліку – інформаційно-пошукової картки «злочин», яка має складатися спеціалістом-криміналістом за результатами проведення огляду місця події.

Стосовно експертної діяльності: а) організаційно структурувати експертні підрозділи з урахуванням спеціалізації та атестації фахівців, передбачених Законом України «Про судову експертизу»; б) вдосконалити проведення комплексних експертних досліджень з урахуванням типових слідових комплексів, які притаманні криміналістичним характеристикам конкретних видів злочинів; в) забезпечити взаємодію з підрозділами, які ведуть облікову діяльність в інформаційному та технологічному аспектах.

Наголошується, що практична реалізація запропонованої концепції інтегративної моделі в розслідуванні конкретних видів (підвидів) злочинів обумовлена специфікою пізнання фактів про скоєний злочин, яка визначає специфіку взаємодії об'єктів та відображення їх ознак у відповідних слідах, отже потребує ще й відповідного алгоритму, який повинен забезпечити ефективну взаємодію всіх елементів моделі та їх оптимальне застосування.

У підрозділі 1.4 «Особливості використання інтегративної моделі спеціальних криміналістичних знань в розслідуванні крадіжок з проникненням у житло» для взаємодії всіх трьох її елементів обґрунтовується необхідність застосування криміналістичної характеристики, яка є онтологічною матрицею кримінально-правової характеристики злочину. З огляду на це, розглядаються проблеми онтології злочинної діяльності у сфері вчинення крадіжок із проникненням у житло, аналізу та моделювання відповідно до функцій елементів інтегративної моделі використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні крадіжок із проникненням у житло: побудови моделі події, що розслідується, встановленні зв'язку «характер злочину – шукані об'єкти – сліди»; пошуково-аналітичної діяльності з діагностики закономірностей у скоєнні злочинцем (злочинною групою) подібних епізодів злочинної діяльності.

Автором розглядаються лише тасмні викрадення чужого майна – крадіжки з квартири громадян (ст. 185 ч. 3 КК України). Поняття «житло» є не то-

тожним поняттю квартири, тому автором звертається увага на необхідність застосування інтегративної моделі спеціальних криміналістичних знань у рамках підвидових методик розслідування крадіжок із квартир, які максимально наближають наукові рекомендації до потреб сучасної практики, адже розслідування зазначеного підвиду крадіжок представляє найбільшу складність.

Враховуючи необхідність оптимального виконання основних завдань елементів інтегративної моделі спеціальних криміналістичних знань: повного та об'єктивного збирання доказів за участю спеціаліста-криміналіста, виконання вимог при призначенні комплексних експертиз та пошуково-аналітичної діяльності (вдосконалення інформаційно-пошукової картки «злочин» та здійснення моніторингу серійних злочинів) обґрунтовується необхідність докладного опису блоків, які складають: *перший* – місце вчинення злочину: а) місце розташування; б) будинок; в) квартира. *Другий* – предмет злочинного посягання, характеристика якого має практичне значення якщо: а) викрадення майна свідчить про знання злочинцем цінності чи особливих якостей предмета посягання (пристрої для ЕОМ); б) за предметом посягання можна судити про специфічні цілі злочину (антикваріат); в) до предмету злочинного посягання має доступ обмежене чи певне коло осіб. *Третій* – способи проникнення до квартири: а) через двері шляхом: вибивання тілом, руками, ногами, віджимання спеціально пристосованими знаряддями або інструментами господарчо-побутового призначення, випилювання замку, пошкодження петель; впливу на замок способами: маніпуляційним; механічним; хімічним; підбором ключа; б) через вікно чи балкон (лоджію) шляхом: виставлення скла із рами чи кватирки з наступним відпиранням запорів; через решітки вікон; в) в інший спосіб: через шахти сміттєпроводу, сантехнічні або вентиляційні канали; руйнування стін, підлоги.

Четвертий блок – про типові сліди та їх ознаки відносно способу проникнення на місце злочину, пошуку матеріальних цінностей і заволодіння ними, виходу з місця злочину, типові слідові комплекси, через які отримують відображення у навколишньому середовищі відповідні способи (перебування злочинця: сліди рук, ніг; подолання перешкод; ознаки застосування відмички; наявність чи відсутність предметів злочинного посягання).

Розділ 2 «Особливості використання спеціальних криміналістичних знань при проведенні слідчих дій та судових експертиз в розслідуванні крадіжок з проникненням у житло» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Участь спеціаліста-криміналіста при проведенні слідчих дій в розслідуванні крадіжок з проникненням у житло» розглядаються особливості участі спеціаліста-криміналіста у проведенні огляду місця події та обшуку.

В процесі дисертаційного дослідження виявлені певні невідповідності обсягу та якості використання спеціальних криміналістичних знань нормативним правилам та фактичним можливостям спеціалістів із комплексного техніко-криміналістичного забезпечення проведення даних слідчих дій.

Визначені завдання спеціаліста-криміналіста при участі в проведенні огляду місця події під час розслідування квартирних крадіжок; деталізовані методи та найбільш оптимальні тактичні прийоми проведення огляду, порядок проведення огляду приміщення, предметів, способи проникнення крадія до квартири, способи зломів дверей та замикаючих технічних засобів на дверях, вікнах, використання прилеглих до будинку територій, наводяться рекомендації щодо їхнього запобігання, досліджуються питання одержання інформації про особу злочинця та використані нею предмети за слідовими комплексами; систематизовано комплекс ознак, що відображають інформацію про скоєння крадіжки групою осіб; обґрунтовано необхідність створення підсистеми «Житло» з відомостями про особливості побудов; систематизовано правила роботи із запаховими слідами на місці вчинення злочину. Проведений аналіз тактичних особливостей участі потерпілого в огляді місця події.

Встановлено, що при проведенні досудового слідства в розглянутих категоріях справ недостатньо використовуються можливості обшуку (7,8%), а спеціалісти-криміналісти майже не долучаються до його проведення (2,9%). При цьому виявлені суттєві недоліки в тактиці використання спеціальних криміналістичних знань.

Для оптимізації техніко-криміналістичного забезпечення проведення обшуку розроблено зразки: а) пошукової таблиці об'єктів пошуку; б) методики створення моделей зворотних ідентифікаційних зв'язків.

У підрозділі 2.2 «Застосування спеціальних криміналістичних знань при проведенні судової експертизи» розглядаються проблеми класифікації криміналістичних експертиз, особливості їх призначення та проведення з урахуванням недоліків, які викликані відсутністю знань відносно завдань, що вирішуються проведенням експертиз і їх можливостями у слідчих та методичною спрямованістю для вирішення ідентифікаційних завдань за морфологічними ідентифікаційними полями матеріальних слідів-відображень; викладаються практичні рекомендації з оптимізації використання даних експертиз при розслідуванні крадіжок із проникненням у житло.

Зазначено, що в криміналістиці та судовій експертології інформаційна структура «слідів-відображень» має розглядатися з позицій методології та методики їх дослідження як центральних об'єктів експертної систематики, що зумовлює трансформацію сучасних наукових досягнень у експертні методики.

Обґрунтовано доцільність базування провадження судових експертиз на сучасній парадигмі експертного пізнання обставин події злочину, яка складається з: 1) криміналістичного вчення про зв'язки взаємодії, яке обґрунтовує загальний принцип «підсумування» інформації, що виникає при взаємодії матеріальних тіл та повному відображенні їх властивостей; 2) комплексного підходу, завдяки якому: а) полегшується всебічне використання можливостей судової експертизи в умовах спеціалізації експертного знання; б) з'являється можливість вирішення проблеми дефіциту інформа-

ції про шуканий об'єкт, що міститься в окремому сліді чи інформаційному полі; 3) експертної технології як сукупності правил, прийомів та рекомендацій по забезпеченню ефективного проведення судових експертиз у експертних установах.

Визначені зразки типових слідових комплексів, притаманних криміналістичній характеристиці крадіжок з проникненням у житло: а) контактна взаємодія злочинця та середовища; б) взаємодія систем: злочинець, знаряддя злочину, перешкода; в) взаємодія систем: злочинець – місце зберігання цінностей; г) комплекти речей, які є об'єктами злочинного посягання.

Розділ 3 «Науково-методичні, організаційні та правові засади оптимізації використання спеціальних криміналістичних знань в обліковій діяльності експертної служби МВС України при розслідуванні крадіжок з проникненням у житло» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 **«Науково-методичні та організаційні засади оптимізації використання спеціальних криміналістичних знань в обліковій діяльності експертної служби МВС України»** зазначається, що однією з важливих проблем розслідування серійних крадіжок із проникненням у житло є виявлення системності їх скоєння. Свочасне об'єднання таких кримінальних справ в одному провадженні дає змогу більш ефективно використовувати доказову інформацію, необхідну для їх розслідування.

Автор дійшов висновку, що для оптимізації використання спеціальних криміналістичних знань в обліковій діяльності можуть посприяти: вдосконалення схеми взаємодії криміналістичних та оперативних обліків за способом вчинення злочину, з підключенням усіх елементів інтегративної моделі спеціальних криміналістичних знань; використання новітніх універсальних інформаційно-пошукових систем, що дозволяють об'єднувати інформаційні можливості способу вчинення злочину та матеріальних слідів-відображень; вдосконалення методичних особливостей формування обліків співробітниками експертної служби; зразок інформаційно-пошукової картки «злочин» за ознаками ст. 185 ч. 3 КК України; розробка основ комплексної технології формування автоматизованих криміналістичних електронних баз даних та їх використання.

У підрозділі 3.2 **«Правові засади оптимізації використання спеціальних криміналістичних знань в обліковій діяльності експертної служби МВС України»** розглядаються проблеми правового врегулювання використання спеціальних знань в обліковій діяльності.

Автор підкреслює необхідність застосування комплексного підходу до законодавчого та відомчого нормативно-правового регулювання використання спеціальних знань в обліковій діяльності.

Зокрема, в чинному кримінально-процесуальному законодавстві мають бути визначені права та обов'язки спеціаліста-криміналіста щодо ведення обліків у кримінальних справах, а також порядок і правила проведення

спеціалістами перевірок за криміналістичними обліками для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальній справі.

У відомчих нормативно-правових актах (Настанові про діяльність експертної служби МВС України, Інструкціях про порядок формування та використання в органах внутрішніх справ інтегрованого банку даних оперативно-розшукового призначення, Інструкціях про порядок розподілу та виконання повноважень між структурними підрозділами органів внутрішніх справ із формування та використання автоматизованих обліків інтегрованого банку даних) пропонується визначити права, обов'язки співробітників, що здійснюють пошуково-аналітичну діяльність, порядок виконання перевірок і взаємодії зі слідчими та оперативними підрозділами, а також іншими підрозділами експертної служби.

ВИСНОВКИ

У висновках викладено головні положення роботи щодо оптимізації використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні крадіжок із проникненням у житло.

1. Обґрунтовано доцільність комплексного підходу до розгляду проблем теорії і практики застосування спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні крадіжок із проникненням у житло, які поєднують правові, організаційні та криміналістичні аспекти.

2. Проаналізовано сутність трансформації загальнопрофесійних криміналістичних знань у спеціальні знання з позицій практичного підходу та виведено наступні їх види, які застосовуються в практиці діяльності експертної служби МВС України: а) участь спеціаліста-криміналіста у проведенні слідчих дій; б) проведення обліків з конкретних видів кримінальних справ; в) проведення криміналістичних експертиз.

3. Сформульовані концептуальні засади інтегративної моделі спеціальних криміналістичних знань як криміналістичної модульної системи оптимізації науково-методичних, організаційних та процесуальних засад їх використання при проведенні слідчих дій, в судово-експертній та обліковій діяльності у вирішенні завдань кримінального судочинства.

4. З метою практичної реалізації запропонованої концепції, стосовно участі спеціаліста криміналіста у проведенні слідчих дій доцільно:

а) надання статусу самостійного процесуального суб'єкта (шляхом прийняття в КПК України спеціального підрозділу «Участь спеціаліста у проведенні слідчих дій») з визначенням його функцій, зокрема: виявлення, фіксація та вилучення доказів під час проведення слідчих дій та форму їх фіксації, як обов'язкового додатку до протоколу слідчої дії; підготовка матеріалів до проведення судових експертиз; складання інформаційно-пошукової карти «злочин» для постановки кримінальної особи на облік;

б) з метою спеціалізації спеціалістів-криміналістів з техніко-криміналістичного забезпечення розслідування окремих видів злочинів здійснити відповідну організаційну структурування підрозділів експертної служби МВС України шляхом утворення окремих підрозділів;

в) для належного науково-методичного забезпечення діяльності спеціаліста-криміналіста, останній повинен володіти кримінально-правовими ознаками злочинів, які отримують відображення у відповідній криміналістичній характеристиці злочину.

Стосовно облікової діяльності:

а) визначити процесуальний статус спеціаліста-криміналіста щодо ведення обліків у кримінальних справах, для чого внести в КПК України розділ (норму) «Висновок спеціаліста установи, яка здійснює облік у кримінальних справах»;

б) організаційно структурувати підрозділи експертної служби МВС України з облікової діяльності;

в) вдосконалити науково-методичні засади пошукового аналізу шляхом об'єднання інформаційних можливостей способу вчинення злочину та слідових комплексів на основі інформаційно-пошукової картки «злочин», яка має складатися спеціалістом-криміналістом за результатами проведення огляду місця події.

Стосовно експертної діяльності:

а) організаційно структурувати експертні підрозділи з урахуванням спеціалізації та атестації фахівців, передбачених Законом України «Про судову експертизу»;

б) вдосконалити проведення комплексних експертних досліджень з урахуванням типових слідових комплексів, які притаманні криміналістичним характеристикам конкретних видів злочинів;

в) забезпечити взаємодію з підрозділами, які ведуть облікову діяльність в інформаційному та технологічному аспектах.

7. Для належного науково-методичного забезпечення використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні крадіжок із проникненням у житло обґрунтовується доцільність застосування відомостей, які містяться у криміналістичній характеристиці. Найбільш придатним є підвидовий криміналістичний класифікаційний рівень крадіжок із проникнення у житло і відповідна методика їх розслідування, отже в дисертації розглядаються лише крадіжки із квартир громадян.

8. Прогностичне значення ознак елементів криміналістичної характеристики крадіжок із проникненням у житло полягає в можливості використання одержаних даних при: а) встановленні найбільш вірогідних місць знаходження слідів шуканого об'єкту та призначенні судових експертиз; б) оптимізації пошуково-аналітичної діяльності шляхом інтеграції інформаційних можливостей оперативних обліків за способом вчинення злочину

та криміналістичних обліків; г) розробки рекомендацій щодо попередження можливостей вчинення злочинів зазначеної категорії.

9. Визначено елементний склад криміналістичної характеристики квартирних крадіжок, який має складатися з блоків, що містять інформацію про: 1) квартиру; 2) предмет злочинного посягання; 3) про способи проникнення до квартири та типові сліди, через які отримують відображення у навколишній обстановці відповідні способи.

10. Проведено аналіз ефективності застосування існуючих засад та шляхів удосконалення правових, організаційних і криміналістичних засад оптимізації використання спеціальних криміналістичних знань під час провадження слідчих дій (огляд місця події, обшук) в розслідуванні крадіжок із проникненням у житло.

11. Визначено коло видів криміналістичних експертиз, які можуть проводитися у кримінальних справах про крадіжки з проникненням у житло, зокрема, трасологічних (слідів ніг, знарядь злому та інструментів, шкіряного покриву тіла людини, рукавичок, транспортних засобів, встановлення цілого за частинами); дактилоскопічних; матеріалів, речовин та виробів. Розглянуто можливості їх застосування. Визначені зразки ситуаційних матеріальних комплексів як безпосередніх об'єктів судових експертиз.

12. З метою оптимізації пошуково-аналітичної діяльності розроблено низку науково-методичних та організаційних заходів: схему взаємодії оперативних обліків за способом вчинення злочину з криміналістичними обліками; методичні особливості формування обліків; зразок інформаційно-пошукової картки «злочин»; основи комплексної технології формування автоматизованих криміналістичних електронних баз даних.

13. Обґрунтовано доцільність застосування комплексного підходу до законодавчого та відомчого нормативно-правового регулювання використання спеціальних знань в обліковій діяльності. У конкретних нормах має визначатись процесуальний статус спеціаліста-криміналіста щодо ведення обліків у кримінальних справах та права суб'єктів доказування, вказаних у ч. 1 ст. 66 КПК України, доручати проведення перевірок за обліками. У відомчих нормативно-правових актах пропонується визначити права, обов'язки співробітників, що здійснюють пошуково-аналітичну діяльність, порядок виконання перевірок і взаємодії зі слідчими та оперативними підрозділами, а також іншими підрозділами експертної служби.

У дисертації викладені й інші положення, висновки і пропозиції з окремих питань використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні крадіжок із проникненням у житло, спрямовані на подальшу оптимізацію правових, організаційних та криміналістичних засад їх використання у практиці діяльності експертної служби МВС України. Вони можуть бути також використані у навчальному процесі навчальних закладів МВС України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бондарь В.С. Возможности использования информации, содержащейся в следах рук для установления субъективной стороны состава преступления / В.С. Бондарь // Вісник ЛАВС ім. 10-річчя незалежності України: Науково-теоретичний журнал. – Луганськ: РВВ ЛАВС, 2004. – № 4. – С. 145-151.
2. Бондарь В.С. Использование данных естественных наук для раскрытия преступлений / В.С. Бондарь // Вісник ЛАВС ім. 10-річчя незалежності України: Науково-теоретичний журнал. Спец. Вип. у 2 ч. – Луганськ: РВВ ЛАВС, 2005. – Ч. 1. – С. 180-183.
3. Бондарь В.С. Использование комплексного подхода при изучении информационной природы материальных следов в расследовании краж с проникновением в жилище / В.С. Бондарь // Вісник ЛДУВС: Науково-теоретичний журнал. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2006. – № 3. – С. 149-156.
4. Бондар В.С. Розвиток комплексного підходу до дослідження слідів рук / В.С. Бондар // Вісник ЛДУВС: Науково-теоретичний журнал. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2007. – № 1. – С. 152-158.
5. Бондар В.С. Напрямки оптимізації діяльності спеціаліста-криміналіста при проведенні огляду місця події у справах про крадіжки з проникненням у житло / В.С. Бондар // Вісник ЛДУВС: Науково-теоретичний журнал. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2007. – № 2. – С. 197-207.
6. Бондарь В.С. Использование специальных криминалистических знаний для поиска преступников по способу совершения преступления / В.С. Бондарь // Вісник ЛДУВС: Науково-теоретичний журнал. Спец. Вип. у 4 ч. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2007. – Ч. 3. – С. 97-102.
7. Бондарь В.С. Криминалистические знания и их трансформация в деятельности субъектов специальных знаний / В.С. Бондарь // Вісник ЛДУВС імені Е.О. Дідоренка: Науково-теоретичний журнал. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2007. – № 4. – С. 222-231.
8. Бондар В.С. Методологічні передумови оптимізації криміналістичних досліджень матеріальних слідів-відображень у розслідуванні крадіжок з проникненням у житло / В.С. Бондар // Вісник ЛДУВС імені Е.О. Дідоренка: Науково-теоретичний журнал. Спец. Вип. у 2 ч. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2008. – Ч. 2. – С. 73-82.
9. Бондар В.С. Науково-методичні та організаційні засади оптимізації використання спеціальних криміналістичних знань в обліковій діяльності експертної служби МВС України в розкритті крадіжок з проникненням у житло / В.С. Бондар, В.І. Полтавський // Вісник ЛДУВС імені Е.О. Дідоренка: Науково-теоретичний журнал. Спец. Вип. № 5 у 3 ч. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2008. – Ч. 1. – С. 151-158.

10. Бондар В.С. Интегративна модель використання спеціальних криміналістичних знань у кримінальному судочинстві / В.С. Бондар, М.Я. Сегай // Вісник Академії адвокатури України. – 2008. – число 3 (13). – С. 72-75.

11. Бондарь В.С. Возможности установления давности образования следов на металлических объектах / В.С. Бондарь // Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю: Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції студентів, курсантів і слухачів. Донецьк, 30 квітня 2004 року. – Донецьк: ДЮІМВС при ДонНУ, 2004. – С. 42-47.

12. Бондар В.С. Напрямки оптимізації криміналістичної діяльності суб'єктів спеціальних знань на підготовчому етапі проведення обшуку в справах про крадіжки з проникненням у житло / В.С. Бондар // Сучасні проблеми, тенденції і перспективи розвитку криміналістики та судової експертизи: Матеріали науково-практичної конференції. – Харків: Вид-во Харківського нац. ун-ту внутр. справ, 2007. – С. 69-73.

13. Бондарь В.С. Современные возможности информационного обеспечения деятельности специалиста на подготовительном этапе осмотра места происшествия / В.С. Бондарь // Актуальные проблемы борьбы с преступлениями и иными правонарушениями: Материалы Пятой международной научно-практической конференции. – Барнаул: БЮИ МВД России, 2007. – С. 62-63.

АНОТАЦІЯ

Бондар В.С. Проблеми теорії і практики використання спеціальних криміналістичних знань в розслідуванні крадіжок з проникненням у житло. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза / Академія адвокатури України. – Київ, 2008.

Дисертація є дослідженням, в якому на монографічному рівні вивчено актуальні теоретичні і практичні проблеми використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні крадіжок із проникненням у житло. Досліджуються питання формування концепції інтегративної моделі використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні крадіжок із проникненням у житло. Розглянуто правову природу та елементи криміналістичної характеристики крадіжок із проникненням у житло, взаємозв'язок із криміналістичною класифікацією. Розроблено пропозиції щодо використання відомостей, відображених у криміналістичній характеристиці крадіжок із проникненням у житло, в процесі науково-методичного забезпечення використання спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні конкретного злочину. Досліджуються питання вдосконалення організаційних та криміналістичних засад використання спеціальних криміналістичних знань; участі спеціаліста-криміналіста при проведенні конкретних слі-

дчих дій; особливості призначення і проведення окремих видів судових експертиз; проведення обліків по конкретним кримінальним справам при розслідуванні крадіжок із проникненням у житло, сформульовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення подальшого їх правового врегулювання і практики застосування.

Ключові слова: спеціальні криміналістичні знання, спеціаліст-криміналіст, інтегративна модель, крадіжки із проникненням у житло, криміналістична характеристика, профілактичні рекомендації.

АННОТАЦІЯ

Бондарь В.С. Проблемы теории и практики использования специальных криминалистических знаний в расследовании краж с проникновением в жилище. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза / Академия адвокатуры Украины. – Киев, 2008.

Обоснована концепция интегративной модели использования специальных криминалистических знаний в расследовании краж с проникновением в жилище.

В диссертации исследуется природа краж с проникновением в жилище, а также их связь с другими подвидами краж, анализируются механизмы их совершения. Обосновывается необходимость разработки подвидовых методик расследования преступлений, а именно краж из квартир. Исследованы элементы криминалистической характеристики данных преступлений, имеющие существенное значение для научно-методического обеспечения использования специальных криминалистических знаний в расследовании конкретного преступления.

Рассмотрены особенности тактики участия специалиста-криминалиста в производстве осмотра места происшествия, обыска, назначения судебных экспертиз; детализированы способы взлома дверей и запирающих технических средств, исследованы вопросы получения информации о личности преступника по типичным для квартирной кражи «следовым комплексам». Разработана методика образования моделей обратных идентификационных связей.

Обосновывается необходимость расширения функций специалиста-криминалиста, участвующего в производстве следственных действий на которого следует возложить дополнительную обязанность составления по результатам проведения следственного действия первичной информационно-поисковой карты «преступление».

Систематизированы современные научные представления об информационной структуре материальных следов-отображений. Разработан комплекс типовых криминалистических экспертиз, которые назначаются при

расследовании краж с проникновением в жилище и практические рекомендации по оптимизации использования экспертиз в расследовании.

С целью оптимизации поисково-аналитической деятельности разработан ряд научно-методических и организационных предложений: схема взаимодействия криминалистических и оперативных учётов по способу совершения преступления; методические особенности формирования таких учётов сотрудниками экспертной службы; образец информационно-поисковой карты «преступление» по признакам ст. 185 ч. 3 УК Украины; основы комплексной технологии формирования автоматизированных криминалистических баз данных; обоснована необходимость организационной структуризации поисково-аналитических подразделений в составе экспертной службы МВД Украины; аргументирована использования комплексного подхода к законодательному и ведомственному нормативно-правовому регулированию использования специальных знаний в учётной деятельности.

SUMMARY

Bondar V.S. Problems of theory and practice using the special criminalistics knowledges in investigation of thefts with penetration in habitation. – Manuscript.

The dissertation on the receipt of scientific degree of candidate of legal sciences on a speciality 12.00.09 – Law of Criminal procedure and Criminalistics; Forensic Expertise. – The Academy of Advocacy of Ukraine. – Kyiv, 2008.

This dissertation is research in which at monographic level the theoretical and practical issues of the day of using the special criminalistics knowledges are studied in investigation of thefts with penetration in habitation. The questions of forming of conception of integration model of using the special criminalistics knowledges are probed in investigation of thefts with penetration in habitation. Legal nature and elements of criminalistics description of thefts is considered with penetration in habitation, intercommunication with criminalistics classification. Suggestions are developed in relation to the use of information, thefts represented in criminalistics description with penetration in habitation, in the process of the scientifically methodical providing of the use of the special criminalistics knowledges in investigation of concrete crime. The questions of perfection of organizational and criminalistics principles of the use of the special criminalistics knowledges are probed; leadthrough of accounts for to the concrete criminal cases at investigation of thefts with penetration in habitation, the row of suggestions and recommendations, directed on perfection subsequent of them legal settlement and practice of application is developed.

Key words: special criminalistics knowledges, specialist-criminalist lawyer, integration model, thefts with penetration in habitation, criminalistics descrip-

tion, prevention recommendations. Підписано до друку 27.10.2008. Формат 60x90/16.

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 0,9.

Тираж 100 прим. Зам. № 56

Редакційно-видавничий відділ Луганського державного
університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Друкарня РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка

91493, м. Луганськ, сел. Ювілейне, вул. Генерала Дідоренка, 4